

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวจีนในประเทศไทย

๑.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างไทย - จีน

ประวัติศาสตร์ของประเทศไทยและจีนต่างได้บันทึกไว้ว่า ชาวไทยและชาวจีนได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันมาอย่างใกล้ชิดมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่เมื่อครั้งชาวไทยยังมีถิ่นฐานอยู่ในบริเวณส่วนใต้ของประเทศไทย เช่น อาณาจักรไทยมุง ฉายดาว และนานเจ้า จนถึงขนาดที่ว่า จักรพรรดิฉินได้ยกพระราชธิดาให้อภิเษกสมรสกับพระโอรสของพระเจ้าพะกษัตริย์ไทยยุคนานเจ้า เมื่อ พ.ศ. ๑๘๗๓ ซึ่งมีผลต่อการผสมกลมกลืนระหว่างชาวจีนและชาวไทยมากขึ้น

ต่อมา แมชาวไทยจะได้เคลื่อนย้ายลงมาทางใต้ตามลำค้ำตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงประเทศไทยในปัจจุบันนี้ ก็ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันในด้านต่าง ๆ โดยไม่ขาดระยะและนับแต่จะเพิ่มพูนยิ่งขึ้น

โปรดคุณนุมาภรต พระยา "เรื่องของชาติไทย" (พระนคร, อุดมศึกษา, ๒๕๐๒) และลิขิต สุนทรกุล "ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างชาติไทยกับชาติจีนยุคโบราณ - สุโขทัย" (พระนคร, โรงพิมพ์ไทยสว่าง, ๒๕๐๔) แต่นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทยบางท่านได้มีความเห็นขัดแย้งต่อประวัติศาสตร์ที่เชื่อกันตลอดมาว่า ชนชาติไทยได้อพยพลงมาจากบริเวณภาคกลางของประเทศไทย โดยกล่าวแย้งว่าไม่ปรากฏมีหลักฐานใดสนับสนุนความเชื่อนี้ และว่าชนชาติไทยในยุคก่อนสุโขทัยนั้นอาจจะเป็นเพียงเผ่าชนหนึ่งในหลาย ๆ เผ่าที่อาศัยอยู่ในบริเวณส่วนใต้ของจีนและกว้างทุ่งเท่านั้น โปรดดูรายละเอียดใน

F.W. Mote, "Problems of Thai Prehistory" ใน สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๐๗ และ "Prehistory of the Thai People" ใน สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับพิเศษ มิถุนายน ๒๕๐๘

^๒ W.A.R. Wood, "History of Siam" (Bangkok:Chalermnit Book Shop, 1959) p.35

การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนนั้น นอกจากจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยทั่วไปแล้ว ยังมีลักษณะพิเศษจากการที่ได้มีชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งรกรากอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากตั้งแต่ครั้งก่อน ๆ และได้สืบเชื้อสายลูกหลานออกไปมากมาย จนผสมกลมกลืนกลายเป็นส่วนหนึ่งของไทย ตลอดจนชาวจีนที่อพยพเข้ามาในระยะหลัง ซึ่งยังคงรักษาความเป็นจีนเอาไว้ ชาวจีนเหล่านี้ต่างก็มีความสัมพันธ์กับชาวไทยในชีวิตประจำวันแทบทุกด้าน และได้มีผลกระทบกระเทือนต่อสังคมประเทศตลอดมา

๑.๒ การเดินทางออกนอกประเทศของชาวจีน

ประเทศจีนได้มีการติดต่อกับประเทศอื่นเป็นเวลานานทั้งโดยทางบก ทางเรือ ควบคู่ประสงคต่าง ๆ นับตั้งแต่การค้าขาย การทูต การท่องเที่ยว หรือเสาะแสวงหาความรู้ ทั้งนี้เพราะประเทศจีนได้มีความเจริญ มีประชากรมาก ทำให้มีการเสาะแสวงหาสินค้าซื้อขายระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ซึ่งมีอาณาเขตใกล้เคียงกับประเทศจีน แต่ส่วนมากเป็นการเดินทางเพียงชั่วคราวเท่านั้น

ในสมัยราชวงศ์ถัง (พ.ศ. ๑๑๖๑ - ๑๔๘๕) เป็นยุคเริ่มต้นของการแต่สัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศไกลไปถึงแถบเปอร์เซีย นับจากราชวงศ์ถัง เป็นต้นมา ชาวจีนได้เดินทางออกมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศต่าง ๆ เช่น อินโดเนเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย ฯลฯ ก่อนหน้าที่ชาวตะวันตกจะเดินทางมาถึง ชาวจีนได้อาศัยสถานที่เหล่านี้ทำการค้าเรือและสะสมเสบียงอาหารต่าง ๆ โดยได้รับการต้อนรับจากชาวพื้นเมืองด้วยดี

^๓ S.W. Kung, "Chinese in American life: Some Aspects of their History Status Problems and Contribution" (Washington: University of Washington Press, Seattle, 1962), p.6

^๔ จาง ยี่ ทั้น "ทง หนัน อา อี้ มิน เจี้ยน จิว" (A study of Chinese Immigration in South East Asia) (สิงคโปร์, วารสาร มหาวิทยาลัยนานยาง ฉบับที่ ๒ ปี ค.ศ. ๑๙๗๐) หน้า ๒๑๗

การเดินทางออกนอกประเทศของชาวจีนในระยะต่อมา ได้ถูกทางการรัฐบาลจีนควบคุม
ห้ามปรามอย่างเข้มงวด ดังที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ ๒๒๕ ของจักรพรรดิฉิน^๕ และไม่ยอมรับ
ฐานะของชาวจีนเหล่านี้ว่าเป็นประชาชนของตน ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลขาดความคุ้มครองจากประเทศ
ของตน และถูกชาวพื้นเมืองคุกคามเสมอ จนกระทั่งหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสาธารณรัฐ
จึงได้มีการตั้งคณะกรรมการกิจการชาวจีนโพ้นทะเล (The Overseas Chinese Affair
Commission) ขึ้นที่นานกิง เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ เพื่อให้การคุ้มครองดูแลชาวจีนโพ้นทะเล^๖

ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการเดินทางไปยังต่างประเทศของชาวจีน ก็คือ

๑.๒.๑ การเกิดความวุ่นวายในทางการเมือง เมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์แต่ละครั้งและ
การกบฏทำใหญ่ที่พ่ายแพ้และประชาชนบางส่วนพากันหลบหนีออกนอกประเทศ

๑.๒.๒ การเกิดความอดอยากของพลเมือง เนื่องจากได้เกิดภัยธรรมชาติและภัยจาก
การสู้รบ โจรผู้ร้าย ทำให้ผู้คนเสียหายไม่พอเลี้ยงดู

๑.๒.๓ การมีจำนวนประชากรทางส่วนใหญ่ของจีนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

๑.๒.๔ การเกิดความต้องการแรงงานชาวจีนจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งกำลังเพิ่มผลผลิต
ทรัพยากรของตนเพื่อความต้องการของตลาดโลก

๑.๒.๕ การที่ชาวจีนนิยมเดินทางออกมานอกประเทศเพื่อสร้างฐานะ เพราะมีโอกาส
ง่ายกว่า และเป็นที่ยกย่อง ทำให้พากันเอาอย่าง

^๕Victor Purcell. "The Chinese in Southeast Asia" (London: Oxford
University Press, 1965), p.26 Cited Sir George Thomas Staunton "Ta Tsing
Leu Lee: Being The Fundamental Laws of The Panel Code of China"
(London, 1810)

^๖หัวเฉียวจี้ (The Overseas Chinese Record) (ไทเป, สำนักพิมพ์ของคณะ
กรรมการกิจการชาวจีนโพ้นทะเล, ๑๙๕๖) หน้า ๕๓๗

๑.๒.๖ การที่ชาวตะวันตกได้เดินทางมาติดต่อค้าขาย และใช้กำลังบังคับให้จีนเปิดเมืองท่าตามชายฝั่งส่วนใต้ (พ.ศ. ๒๓๘๑ - ๒๓๘๕ และ ๒๓๗๙ - ๒๔๐๑) ทำให้รัฐบาลจีนต้องยินยอมให้ชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศได้โดยเสรี

๑.๒.๗ ความก้าวหน้าในทางคมนาคม ทำให้การค้าโดยसारเรือถูกลง และมีความปลอดภัยมากขึ้น ทำให้สะดวกต่อการเดินทาง

๑.๓ ลักษณะสังคมของชาวจีนในประเทศไทย

๑.๓.๑ การจำแนกกลุ่มชาวจีน ชาวจีนที่เดินทางอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยนั้น ประกอบด้วยกลุ่มภาษาใหญ่ ๕ กลุ่มคือ

๑.๓.๑.๑ ชาวจีนกวางตุ้ง อพยพมาจากมณฑลกวางตุ้ง

๑.๓.๑.๒ ชาวจีนฮกเกี้ยน อพยพมาจากมณฑลฮกเกี้ยน

๑.๓.๑.๓ ชาวจีนแต้จิ๋ว อพยพมาจากบริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง ซึ่งเรียกว่า "เซาฮู"

๑.๓.๑.๔ ชาวจีนแคะ อพยพมาจากบริเวณตอนเหนือมณฑลกวางตุ้งขึ้นไป

๑.๓.๑.๕ ชาวจีนไหหลำ อพยพมาจากบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะไหหลำ

นอกจากนี้ก็มีชาวจีนที่มาจากส่วนอื่น ๆ ของประเทศจีนจำนวนเล็กน้อย คือ ชาวจีนไต้หวัน และชาวจีนยูนนาน เป็นต้น

^๓ William G. Skinner, op.cit., pp.40 - 45

^๔ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ "การวิจัยเรื่องปัญหาคนจีนในประเทศไทย" (เอกสารโรเนียว ๒๕๐๕) หน้า ๑๕

สำหรับประเทศไทยนั้นประกอบด้วยชาวจีนแท้จิวมากที่สุดถึง ๕๐ % ชาวจีนและ ๑๕ % ชาวจีนไหหลำ ๑๒ % ชาวจีนกวางตุ้ง ๑๐ % ชาวจีนฮกเกี้ยน ๑๐ % และพวกอื่น ๆ ๓ % ในระยะแรกชาวจีนฮกเกี้ยนมีจำนวนมากที่สุด และเดินทางมาไทยเป็นพวกแรก แต่ระยะต่อมาได้มีชาวจีนแท้จิวและกลุ่มภาษาอื่น ๆ เดินทางเข้ามามากขึ้น ในขณะที่ชาวจีนฮกเกี้ยนได้เดินทางกลับไปยังประเทศจีนเสียส่วนหนึ่งด้วย จึงทำให้มีจำนวนลดลงไป การที่ชาวจีนกลุ่มภาษาใดนิยมเดินทางเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยใดมาก ก็เนื่องจากความสะดวกในการเดินทาง และการชักนำของญาติมิตรเพื่อนฝูงที่ได้เดินทางเข้าไปอาศัยอยู่ก่อน เหตุที่ประเทศไทยมีชาวจีนแท้จิวมากที่สุดก็เนื่องจากว่า ชาวจีนแท้จิวได้ทำงานเป็นลูกเรือสำเภากลางทางติดต่อระหว่างจีนส่วนใต้กับไทยมาก และมีการเดินเรือระหว่างเมืองซัวเถากับกรุงเทพฯ โดยตรง นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งมีเชื้อสายมาจากชาวจีนแท้จิวด้วย

๑.๓.๒ สาเหตุการอพยพมาไทยของชาวจีน นักเขียนชาวจีนคนหนึ่ง ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ชาวจีนนิยมอพยพมาตั้งถิ่นฐานในไทยว่า เนื่องจาก

๑.๓.๒.๑ ประเทศไทยมีพื้นที่กว้างใหญ่อุดมสมบูรณ์ แต่มีประชากรเบาบาง จึงเหลือเนื้อที่ในการเพาะปลูกอีกมาก ผู้ที่ไรแต่เพียงแรงงานเขาเพาะปลูกก็สามารถจะตั้งตัวได้อย่างง่ายดาย ตรงกันข้ามกับสภาพของมณฑลภาคใต้ของจีนอย่างฟักกิงคินที่เดียว

๑.๓.๒.๒ ประเทศไทยไม่ปรากฏมีภัยธรรมชาติร้ายแรงเลย และมีแต่ความสงบเรียบร้อย นิดกับประเทศอื่นซึ่งเต็มไปด้วยภัยธรรมชาติ และความเดือดร้อนวุ่นวายต่าง ๆ

เขียน อิว หยง "จีนเป็นเซียน หลัว กัว จื่อ" (Siam Gazetteer)
(พระนคร, สำนักพิมพ์หนานไฮ, ๑๘๕๓) หน้า ๒๕

๑.๓.๒.๓ ประเทศไทยมีทรัพยากรต่าง ๆ พรอมมูล ประชาชนสามารถดำรงชีพได้อย่างงายสบาย ไม่มีปัญหาด้านการครองชีพเลย เปรียบเสมือนสวรรค์ของญาติยากจนซึ่งเดินทางเข้ามาใหม่

๑.๓.๒.๔ ประเทศไทยตั้งอยู่ในระหว่างกลางประเทศจีนและอินเดียน เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญที่ชาวจีนได้ใช้พักระหว่างการเดินทางค้าขาย และมีพื้นที่ว่างเปล่าซึ่งพวกโจรสลัดชาวจีนสมัยก่อนใช้เป็นที่หลบซ่อนตัวได้

๑.๓.๒.๕ ประเทศไทยได้ให้ชาวจีนเข้าเมืองได้โดยสะดวกกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ

สำหรับจำนวนของชาวจีนในประเทศไทยนั้น มีตัวเลขไม่ค่อยสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะชอบพรางและยุ่งยากในการสถิติ จอห์น กรอฟอร์ก ประมาณไว้ในปี พ.ศ. ๒๓๗๓ ว่ามีอยู่ไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ คน ส่วน ดร. สกินเนอร์ ได้ประมาณไว้ในปี พ.ศ. ๒๓๖๕ มีชาวจีนประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน และในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ จำนวนชาวจีนเพิ่มขึ้นเป็น ๔๐๐,๐๐๐ คน ส่วนในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ มีจำนวนชาวจีนทั้งหมดประมาณ ๓,๖๐๐,๐๐๐ คน ซึ่งเป็นการนับรวมทั้งชาวจีนต่างดาวและลูกหลานชาวจีนซึ่งมีสัญชาติไทยด้วย สำหรับจำนวนชาวจีนต่างดาวนั้นจากตัวเลขของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ มี ๔๐๒,๕๐๘ คน และจากตัวเลขของกองทะเบียนคนต่างดาว กรมตำรวจ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เหลือเพียง ๓๓๓,๘๗๕ คน เท่านั้น โดยแบ่งได้เป็นชาย ๒๒๑,๘๒๔ คน และหญิง ๑๑๒,๐๕๑ คน

^{๑๑} เขียว อิว หยง, เรื่องเดิม หน้า ๒๕

^{๑๒} Itid., pp.183 - 189

^{๑๓} สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำมะโนประชากรแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๓ (พระนคร, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ๒๕๐๓)

^{๑๔} กรมตำรวจ, กองทะเบียนคนต่างดาวและภาคีอากร ตารางที่ ๒๖ แสดงจำนวนคนต่างดาวตามสัญชาติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในราชอาณาจักรไทย, (เอกสารโรเนียว พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๑๓)

ชาวจีนได้อาศัยในบริเวณภาคกลาง โดยเฉพาะกรุงเทพฯ ชนบุรี มากที่สุด และได้เคลื่อนย้ายไปตั้งหลักแหล่งตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศทุกหนทุกแห่งที่เดินทางไปได้ โดยมีจำนวนชาวจีนตามภูมิภาคต่าง ๆ คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ดังนี้ คือ ภาคกลาง ๖๕ % ภาคใต้ ๑๕ % ภาคเหนือ ๕ % ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๕ % ภาคตะวันออก ๗ %^{๑๕}

ชาวจีนเหล่านี้ต่างได้มีส่วนสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจตลอดมา และรุ่นหลังต่อ ๆ มา ก็ได้รับใช้ประเทศชาติในด้านต่าง ๆ อยู่ไม่หยอ จนถึงปัจจุบันนี้ก็ได้ถือว่าเป็นประชาชนส่วนหนึ่งของประเทศไทย

๑.๔ สังคมชาวจีนในสมัยกรุงสุโขทัย - กรุงศรีอยุธยา

หลังจากที่ชาวไทยได้เคลื่อนย้ายลงมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในคาบสมุทรอินโดจีนนี้ จีนก็ยังคงมีการติดต่อกับไทยตลอดมา ในประวัติศาสตร์พงศาวดารของจีนโลกกล่าวถึงไทยว่า^{๑๖}

"...เสียมหลอกกอลยฝายทีตะวันออกเมืองกวางหนำ เชียงหัวกก (เชียงโต) เมืองกิงพูจาย (กัฟซา) ครึ่งโบราณมีสองก๊ก เสียม (สยาม คือ สุโขทัย) ก๊กหนึ่ง หลอกฮก (ลโว) ก๊กหนึ่ง..."

การติดต่อดังนั้นระหว่างไทยกับจีนนั้น สาเหตุใหญ่มาจากการติดต่อค้าขายระหว่างกันมากกว่าอย่างอื่น ดังที่กรมพระยาคำรงราชานุภาพโลกกล่าวไว้ว่า^{๑๗}

"...เหตุที่ไทยจะเป็นไมตรีกับจีนนั้น เกิดแต่ด้วยเรื่องไปมาค้าขายถึงกันทางทะเลเมืองไทย มีสินค้าหลายอย่างซึ่งเป็นของต้องการในเมืองจีนแต่โบราณมาเหมือนกับทุกวันนี้ และเมืองจีนก็มีสินค้าหลายอย่างที่ไทยต้องการ เหมือนกัน การไปมาค้าขายกับเมืองจีนในไทยได้ประโยชน์มาก...ฝรั่งก็ต้องมาอาศัยค้าขายกับจีนทาง เมืองไทย..."

^{๑๕} ส่วนงานสถิติแห่งชาติ, เรื่องเดิม.

^{๑๖} อางไว้นพระเจงจินอักษร, เรื่องเดิม, หน้า ๑

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓

การติดต่อกาชาชนนี้ ไทยจำต้องปฏิบัติตามระบบของจีนเพื่อผลในทางการค้า ดังนั้นจึงได้มีการจัดส่งเครื่องบรรณาการไปให้แก่จักรพรรดิจีนตามกำหนดทุก ๓ ปี นับตั้งแต่สมัยพระเจ้ารามาธิบดีมหาราช เป็นต้นมา การติดต่อกาชาชนดังกล่าวทำให้มีการนำช่างฝีมือชาวจีนเข้ามาประดิษฐ์เครื่องถ้วยชาม และมีชาวจีนเข้ามาประกอบอาชีพในไทยด้วย ดังปรากฏในพงศาวดารสยามว่า

"...นอกจากชนที่เป็นชาติชาวพื้นเมืองแล้ว ปรากฏว่ามีพวกจีนเริ่มเข้ามาตั้งภูมิลำเนา

ในสยามประเทศแต่ครั้งสมเด็จพระเจ้ารามาธิบดีมหาราช เป็นต้นมา..."

การติดต่อกาชาชนจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง จึงได้หยุดงักไปเนื่องจากเกิดเหตุการณ์ยุ่งเหยิงขึ้นภายในประเทศจีนและไม่พบหลักฐานอันใดว่ากรุงสุโขทัยได้ติดต่อกับจีน แต่ในช่วงระยะนี้กรุงศรีอยุธยาได้เริ่มส่งคณะทูตไปติดต่อกับราชวงศ์หมิง เพื่อแสดงว่ากรุงศรีอยุธยาเป็นผู้นำของไทย และได้มีขุนนางจีนแล่นเรือมา เยี่ยมเยือนกรุงศรีอยุธยาหลายครั้ง ซึ่งได้ประสบความสำเร็จด้วยไมตรีจิตจากฝ่ายไทย กระทั่งมีชาวจีนเดินทาง เข้ามามากขึ้นจนเกิดมีย่านชาวจีนขึ้นในกรุงศรีอยุธยา และได้มีการแต่งงานระหว่างชาวจีนกับชาวไทยขึ้น เกิดลูกหลานหนึ่ง เรียกว่า "ลูกจีน" ขึ้นในไทย เป็นครั้งแรก ชาวจีนได้ประกอบการค้าตามสวนต่าง ๆ ของไทย ต่อมาในรัชสมัยพระศรีเสาวภาคย์ได้มีชาวญี่ปุ่นเข้ามาแข่งขัน และมีการผูกขาดโดยรัฐ แต่พอถึงรัชกาลพระเจ้าปราสาททองก็มีการขจัดอิทธิพลของชาวญี่ปุ่น และเลิกการผูกขาดเสีย เพราะเห็นว่าโค่นล้มอยู่ให้ชาวจีนทำไม่ได้และ

^{๑๘} กรมพระยา กักรังราชานุภาพ, แสดงพงศาวดารสยาม ทรงบรรยายที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ (ม.ป.พ.) หน้า ๒๕

^{๑๙} รอง ตยามานนท์, ประวัติการค้าไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น (พระนคร, กรมศิลปากร, ๒๕๐๒) หน้า ๓๗

^{๒๐} G. William Skinner, op.cit., p.3

^{๒๑} ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๗๕, ฉบับหอสมุดแห่งชาติ "จดหมายเหตุวันวัด" พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายสังข์ จันทราชย์ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๗ (พระนคร, โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรีย, ๒๕๐๗) หน้า ๗๑ - ๗๕

แม้ว่าต่อมาจะมีชาวตะวันตกชาติอื่น ๆ เข้ามาค้าขายด้วยก็ตาม ^{๒๒} ชาวจีนก็ยังมีอิทธิพลในทางการค้าและจากการที่ไทยต้องมีการติดต่อค้าขายกับจีน จึงได้มีการแต่งตั้งชาวจีนให้เป็นขุนนางต่าง ๆ ดังเช่น ขุนนางตำแหน่งกรมท่าซ้าย เป็นต้น จึงว่าจีนและแพทย์จีนก็ได้เป็นที่นิยมกันในราชสำนัก สังคมจีนในไทยสมัยพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ประกอบด้วย พ่อค้า ข่างฝีมือ ศิลปิน แพทย์ ชาวจีน เป็นคน ซึ่งมีจำนวนถึงประมาณ ๕,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ คน ^{๒๓}

๑.๕ สังคมชาวจีนในสมัยกรุงศรีอยุธยา—กรุงธนบุรี

ในศตวรรษที่ ๒๓ การเดินทางอพยพของชาวจีนใหญ่ครั้งกลาง เนื่องจากจักรพรรดิราชวงศ์แมนจู ได้สั่งห้ามและลงโทษชาวจีนผู้เดินทางออกนอกประเทศ ไม้อนุญาตให้เรือสินค้าที่เดินทางไปค้าขายที่ประเทศจีนลอบนำชาวจีนโดยสารถูกออกนอกประเทศ และในปี พ.ศ. ๒๒๕๕ ได้มีการขอร้องให้ต่างประเทศช่วยจับกุมตัวพวกชาวจีนที่หลบหนีออกนอกประเทศลงโทษอีกด้วย ตลอดจนห้ามติดต่อค้าขายกับประเทศอื่น ๆ ^{๒๔} ทั้งนี้ เพื่อกำจัดชาวจีนที่ยังคงฝักใฝ่ที่จะช่วยให้ราชวงศ์หมิงโคกกลับครองอำนาจอีก แต่ต่อมาหลังจากแพ้สงครามแก่ชาวตะวันตกในปี พ.ศ. ๒๔๐๑ และต้องทำสนธิสัญญาเทียนสิน รัฐบาลจีนจึงได้หันมาใช้นโยบายจูงใจให้ชาวจีนโพ้นทะเลเดินทางกลับประเทศ โดยไม่ลงโทษใด ๆ และอนุญาตให้ชาวจีนเดินทางได้โดยเสรี ^{๒๕}

^{๒๒} ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๕๐ "จดหมายเหตุการณ บาทหลวงฝรั่งเศส ตอนแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พระนคร, องค์กรการของกรุงสยาม, ๒๕๑๑) หน้า ๒๓

^{๒๓} พินาน แจมจรัส, "ชุมชนนอกหน่วยเหตุฝรั่งในเมืองไทย" (พระนคร, ผ่านฟ้าพิทยา, ๒๕๑๐) หน้า ๒๒๓

^{๒๔} Chen, Ta. "Emigrant Communities in South China, a Study of Overseas Migration and Influence on Standards of living and Social Change" (New York: Institute of Pacific Relations, 1940), pp. 51 - 57

^{๒๕} หัวใจเจ้า, เรื่องเดิม, หน้า ๕๘

นับแต่ราชวงศ์ชิง จนกระทั่งถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๓ การติดต่อค้าขายระหว่างไทยกับจีน
ได้เพิ่มมากขึ้น เพราะต้องการสินค้าซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนจากไทยซึ่งมีราคาถูกและ
การที่ได้เกิดภัยธรรมชาติขึ้นในจีนได้^{๒๖} ในช่วงเวลา ๕๕ ปี จากรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ
(พ.ศ. ๒๒๕๓ - ๒๓๑๐) จึงมีการติดต่อค้าขายระหว่างกันมากจนทำให้เกิดการกระหว่าง เอกชน
มากขึ้นด้วย เพราะการกระหว่างรัฐต่อรัฐไม่พอกับความต้องการของตลาดการค้าในประเทศทั้งสอง

จากการศึกษาไม่ปรากฏหลักฐานอันใดที่แสดงให้เห็นถึงสภาพของชุมชนชาวจีนในระหว่าง
พุทธศตวรรษที่ ๒๓ แต่เชื่อว่าไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมาก นอกจากว่าการทำเหมืองของชาวจีนในภาค
ใต้ได้หยุดงักลงหลังจากเกิดอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ. ๒๒๓๑ เนื่องจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรง
สวรรคตและเกิดการแย่งชิงราชย์และมีจำนวนคนน้อยลงจากการถูกโจรสลัดมลายูรบกวน ต่อมาในปี
พ.ศ. ๒๒๓๖ ชาวจีนได้ก่อการจลาจลขึ้นเป็นครั้งแรก หลังจากที่พระเจ้าบรมโกศได้ขึ้นครองราชย์
ได้ไม่นาน ชาวจีน ๓๐๐ คน ได้ยกกำลังเข้าโจมตีพระราชวังโดยไม่ทราบสาเหตุแน่ชัด ซึ่งก็ได้ถูก
ปราบลงและประหารชีวิต^{๒๗} แต่ชาวจีนก็ได้มีบทบาทสำคัญในการป้องกันสุรมพม่าอย่าง เขมแข็งรหว่าง
การเสียกรุงครั้งที่ ๒ ปี พ.ศ. ๒๓๑๐^{๒๘}

^{๒๖} เขียว อิว พยุง, เรื่องเดิม, หน้า ๕๖

^{๒๗} G.E. Gerini, "Historical Retrospect of Junkceyland Island"
(Journal of the Siam Society, 2, 1905) p.32

^{๒๘} W.A.R. Wood, op.cit., p.232

^{๒๙} ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๓๕ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ "จดหมายเหตุมืองซิเออร์
เซนต์เยอรัวรีโกด" ว่าด้วยพม่าตีค่ายพวกเขารัต และค่ายจีน, (พระนคร, องค์การค้ำของคุรุสภา,
๒๕๑๑) หน้า ๕๕ - ๕๖

๑.๖ สังคมชาวจีนในสมัยกรุงธนบุรี - กรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ ๑ - ๘)

ในรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชซึ่งได้ทรงกู้เอกราชจากพม่า และตั้งกรุงธนบุรีขึ้น ชาวจีนได้ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในบริเวณท่าเตียนอย่างหนาแน่น และในรัชกาลนี้เอง ชาวจีนแต่จิวได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในกรุงเทพฯ กันมาก เพราะได้รับการสนับสนุนจากสมเด็จพระเจ้าตากสินเป็นพิเศษ ภาษาจีน "แต้จิ๋ว" ได้รับการถือว่าเป็นภาษา "จีนหลวง" เพราะเป็นภาษาทางเขตกษัตริย์ของพระองค์ นับเป็นครั้งแรกที่ผู้สืบเชื้อสายชาวจีนในไทยได้เขามีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อประเทศไทย และทำให้เกิดการผสมกลมกลืนในระดับสูงระหว่างไทยจีนสืบมา^{๓๑}

หลังจากที่สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้นับครองราชย์ และทรงย้ายราชธานีมาที่กรุงเทพฯ ชาวจีนได้โยกย้ายจากบริเวณท่าเตียนมายังวัดสามปลื้ม นอกประตูวังด้านตะวันออกเฉียงใต้ คือ สำเพ็ง ในปัจจุบัน ในรัชกาลของพระองค์ได้มีการส่งคณะทูตไปยังประเทศจีนเพื่อติดต่อกาชาขาย การส่งคณะทูตและติดต่อกาชาขายกับประเทศจีนมีมาตลอดจนถึงรัชกาลสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ส่งคณะทูตชุดสุดท้ายไปใน พ.ศ. ๒๓๘๖ และต่อมาใน พ.ศ. ๒๓๘๘ ประเทศไทยได้เริ่มมีการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยแบบตะวันตก การติดต่อกาชาขายโดยรัฐก็ได้เลิกไป และไทยไม่เคยส่งคณะทูตไปประเทศจีนอีกเลย^{๓๒}

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏมีชาวจีนในบางส่วนของประเทศก่อความวุ่นวายขึ้น จนถึงกับทางราชการต้องใช้กำลังไพร่พลออกปราบ ทำให้ชาวจีนล้มตายหลายพันคน

^{๓๐} W. George Skinner, op.cit., p.21 (แปลมาจากหนังสือพิมพ์ธรรมมาธิปไตย ฉบับประจำวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๓)

^{๓๑} โปรตุเกสประมุขกงสุลการค้าที่ ๘ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ "ว่าด้วยราชสกุลวงศ์" (พระนคร, องค์การการค้าของกรุงสเปน, ๒๕๑๑)

^{๓๒} เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ "พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๘" (พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพคุณหญิงธรรมสารเนติ (อัมมฤตนาถ) พระนคร, โรงพิมพ์พระจันทร์, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗) หน้า ๒๓๓ - ๒๓๔

ซึ่งเรียกว่าการปราบจลาจลจีนตัวเหี้ยต่าง ๆ ^{๓๓}

๑.๗ สังคมนิยมในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ ๕)

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศมาสู่ยุคแบบสมัยใหม่ ได้มีการล้มเลิกระบบไพร่ทาส มีการก่อสร้างสถานที่ เส้นทางคมนาคม และมีระบบการค้าอย่างเสรี อันเป็นผลจากการทำสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีและการพาณิชย์กับประเทศต่าง ๆ ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๘๘ - ๒๔๕๐ ^{๓๔} ปัจจุบันเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยมีความต้องการแรงงานในด้านต่าง ๆ อย่างมากมาย จึงเปิดโอกาสให้ชาวจีนได้เดินทางเข้ามาประเทศไทยจำนวนมาก และให้สิทธิเสรีต่าง ๆ เป็นการจูงใจชาวจีนซึ่งไม่ต้องตกอยู่ในฐานะไพร่สมหรือทาส มีเสรีในการตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพ จึงได้เข้าประกอบอาชีพทางด้านการค้าขาย และแรงงานกัน เพราะได้รายได้มากกว่าการทำนาในประเทศของตนมาก ส่วนชาวไทยนั้นโดยสภาพของสังคมต่างพากันนิยมเข้ารับราชการหรือทำนามากกว่า เพราะชาวไทยกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดโลก ^{๓๕} ดังนั้น ในไม่ช้าชาวจีนก็ได้เข้ามีบทบาทในกิจการด้านต่าง ๆ การเหมืองแร่ และการส่งสินค้าพื้นเมืองออกนอกประเทศ ตลอดจนกิจการที่ผูกขาดโดยรัฐ เช่น นายอากร บอนเบี้ย การเข้ามีบทบาทเหล่านี้ทำให้ชาวจีนส่วนหนึ่งได้รับพระราชทานยศฐานบรรดาศักดิ์

^{๓๓} คำทรงราชานุญาต, กรมพระยา "นิทานโบราณคดี" พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นางเนียร ลพานุกรม ๓๑ สิงหาคม ๒๔๖๑ (พระนคร, โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย ๒๕๑๑) หน้า ๑๖๐ - ๑๖๓

^{๓๔} ทรงศรี อัจฉกรณ, "การแก้ไขสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิสภาพนอกอาณาเขต" (พระนคร, วิทยาลัยหนังสือพิมพ์การค้าเสรีมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๐๒) หน้า ๕๑ - ๕๘

^{๓๕} C. James Ingram, "Economic Change in Thailand Since 1850" (Stanford: Stanford University Press, 1955) pp. 41 - 43

เป็นชนชั้นสูงของสังคมไทยด้วย ^{๓๖} เป็นการสร้างความผสมกลมกลืนที่ต่างหนึ่ง ทำให้ลูกหลานของ
ชาวจีนเหล่านี้ต่างก็ได้กลายเป็นไทยไปหมดสิ้น

ลักษณะโดยทั่วไปของสังคมชาวจีนในไทยก็ไม่มีโครงสร้างที่ตายตัว แต่เปลี่ยนแปลงได้และ
การกำหนดชนชั้นเป็นเรื่องของสถานะทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เพราะไม่มีหนทางอื่นใดที่ดีกว่านี้
ดังนั้น ชาวจีนทุกคนจึงมุ่งสร้างฐานะโดยการเสาะหาเงินทองเป็นสำคัญ และส่วนใหญ่ก็สามารถ
สร้างความร่ำรวยได้จากความไม่มีอะไรเลย นอกจาก "เลือดเนื้อคนไทย" เท่านั้น ^{๓๗}

สภาพความไม่สะดวกในการเดินทางมาไทยและความลำบากในการสร้างฐานะ ทำให้
สังคมชาวจีนมีแต่เพศชายเกือบทั้งสิ้น (เพศหญิงมีไม่เกิน ๑ %) ดังนั้น ชาวจีนที่มีฐานะดีขึ้นต่างพา
กันสมรสกับหญิงไทยและเพิ่มจำนวนลูกหลานชาวจีนซึ่งได้ผสมกลมกลืนกลายเป็นไทยไปในชั่วรุ่นที่ ๓
เท่านั้น ^{๓๘}

จากการที่ชาวจีนได้มีผลประโยชน์ต่าง ๆ ในทางเศรษฐกิจ บางครั้งจึงเกิดการขัดแย้ง
ระหว่างกัน ทำให้เกิดสมาคมลับชาวจีนขึ้น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย และมีสมาชิกมากมาย
ทำให้เกิดความวุ่นวายแก่ชาวจีนและบ้านเมืองด้วย ^{๓๙}

^{๓๖} โปรดดู พระยาวิเชียรคีรี, พงศาวดารเมืองสงขลา, พิมพ์แจกในงานพระราชทาน
เพลิงศพพระยาวิเชียรคีรี ๒๕ มีนาคม ๒๔๘๒ (พระนคร, โรงพิมพ์พรหมนาคร, ๒๔๘๒)

^{๓๗} Lois Mithison, The Overseas Chinese (London : the Boldley
Head, 1961) p. 18

^{๓๘} G. William Skinner, op.cit., p.128

^{๓๙} กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, นิทานโบราณคดี, เรื่องไค้ม, หน้า ๑๗๕ - ๑๘๐

อย่าไรก็ตาม นโยบายของทางราชการที่มีต่อชาวจีนได้เป็นไปในด้านดี เช่น การให้เช่าเมืองโดยไม่จำกัดจำนวน ให้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้โดยเสรี เรียกเก็บภาษีจากชาวจีนแต่น้อย และความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวไทยกับชาวจีนทำให้ชาวจีนมีความพึงพอใจต่อการตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยมาก แต่ก็มีบางส่วนได้ไปจดทะเบียนเป็นคนในสัญชาติบังคับ (Subject) ของประเทศตะวันตก ซึ่งได้ทำสนธิสัญญาสภาพนอกอาณาเขตกับไทยไว้ เพื่อหวังผลจากการคุ้มครองไม่ต้องอยู่ใต้อนุญาของไทย และไม่ตองเสียภาษีรัฐปลการ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำรัสถึงที่ประทับที่พระองค์มีต่อชาวจีน เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ ว่า

"...พวกจีนทั้งหลายอันเป็นราษฎรซึ่งควรรักของเรา เป็นผู้มีความซื่อสัตย์และความอดสาหะ ประกอบการค้าขายและการช่าง ให้เป็นประโยชน์ เป็นการเจริญแก่บ้านเมืองเรายิ่งนัก ด้วยเหตุนี้เราจึงสามารถที่จะยืนยันแก่ท่านทั้งหลายว่า เป็นความคิดอันตั้งอยู่ในใจเราเป็นนิตย ที่จงบำรุงท่านทั้งหลายให้มีความคล่องสะดวกในการทำมาหากิน ให้ได้รับความป้องกันอันมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินสมบัติให้เจริญประโยชน์ ซึ่งสมควรที่ท่านทั้งหลายจะได้โดยชอบธรรมทุกเมื่อ..."

^{๕๐} ชาวจีนเสียภาษีรัฐปลการเพียง ๔.๒๕ บาท ต่อทุกสามปี ในขณะที่ชาวเอเชียอื่น ๆ ต้องเสีย ๘ - ๑๖ บาท โปรดดู ขจร สุขพานิช "ฐานันดรไพร" (ฉบับพิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ นายถนอมถวิล ททโยคม วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๐๕)

^{๕๑} พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๓) ธนาคารแห่งประเทศไทยพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ม.ร.ว.ทองเถา ทองแถม ณ อยุธยา ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐. หน้า ๑๑๓

ในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๕๓ ชาวจีนไต้แสดงออกซึ่งอิทธิพลของตนในทางเศรษฐกิจ โดยได้
 ร่วมกันนักกฎหมายและคณาจารย์เป็นเวลา ๓ วัน เพื่อประท้วงที่รัฐบาลไต้ ออกกฎหมายฉบับใหม่เพิ่มค่า
 ภาษีรัฐูปการ สำหรับประชาชนทุกคนไม่ว่าเชื้อชาติใดสัญชาติใดที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็น ๒ บาท
 ต่อปี ชาวจีนจึงไม่พอใจการกระทำครั้งนี้อย่างยิ่งก่อให้เกิดความเคืองแค้นแก่คนไทยโดยทั่วไป และนับเป็น
 ครั้งแรกที่คนไทยตระหนักถึงการเข้ามาครอบงำทางเศรษฐกิจของชาวจีน ถึงพระบาทสมเด็จพระ
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีไปถึงพระยาไพบูลย์สมบัติ^{๔๒} ความว่า
 "...ทราบว่าได้จัดให้มีร้านขายหมูขึ้นนั้น เป็นที่พอใจเป็นอันมาก มีความน้อยใจว่า
 คนไทยเราไม่ทำอะไรเองเสียเลย คอยแต่เอาไทรยแจก แจกหยุกทำงานที่พากันออก
 มีแต่ต้นตอใจไป การนี้ควรเราจะมีมานะ เจกมันไม่ทำเราควรจะทำเอง..."
 แต่ในรัชกาลที่ ๕ นี้ ยังมีได้มีมาตรการใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อชาวจีนเลย นอกจากจะจับ
 ความวุ่นวายดังกล่าวลงเท่านั้น^{๔๓}

๑.๔ สังคมชาวจีนในกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ ๒)

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. ๒๔๕๓ นับเป็น
 ระยะเวลาที่ชาวจีนไต้ประสบกับการทอดทิ้งจากชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากองค์พระบาทสมเด็จพระ
 พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเองตรงเป็นผู้นำในการนำเอาแนวความคิดชาตินิยมมา เผยแพร่ในหมู่ชาวไทย

^{๔๒} ประวัตินหาอำมาตย์ไทย พระยาไพบูลย์สมบัติ (เกษ บุญนาค) หนังสือที่ระลึกในงาน
 พระราชทานเพลิงศพ พระยาไพบูลย์สมบัติ (พระจนกร, โรงพิมพ์ศรีหงษ์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๗๒)

^{๔๓} Belan Tan Gatue, "Chinese and Chinese Thai Relations"
 (Ithaca: Cornell, South - East Asia Program. Far Eastern Studies, 601.
 1955) p.2

เนื่องจากการได้รับการศึกษาจากประเทศตะวันตก ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างต่อต้านชาวจีนเช่นกัน และการแนะนำของที่ปรึกษาชาวอังกฤษที่มีอคติต่อชาวจีน ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมชาวจีนเอง จากการที่พรรคก๊กมินตั๋งได้เข้ามาหาความสนับสนุนจากชาวจีนในไทยจึงทำให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองขึ้น

พระองค์ได้ทรงดำเนินการต่อต้านชาวจีน โดยการนิพนธ์หนังสือต่าง ๆ ซึ่งให้เห็นภัยอันตรายและความไม่จริงใจของชาวจีน ซึ่งหวังเพื่อจะให้ประเทศไทยเจริญก้าวหน้า ตลอดจนมีความเป็นอิสระในทางเศรษฐกิจโดยคนไทยเข้าประกอบการค้ามากขึ้น มากกว่าเพื่อต่อต้านชาวจีนอย่างแท้จริง ดังที่พระองค์ทรงกล่าวไว้ว่า

"...ข้าพเจ้าไม่ขอให้ท่านเกลียดชังจีนเลย ที่ข้าพเจ้าขอนั้นก็เพียงขอให้ท่านคิดถึงตัวเองมากขึ้นอีกสักหน่อยเท่านั้น..."

ในด้านชาวจีนเองก็โดยอมรับว่ารัฐบาลไทยปฏิบัติต่อพวกตนโดยความยุติธรรม ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ตัวแทนของชาวจีนได้กราบบังคมทูลต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในคราวที่เสด็จพระราชดำเนินเสียบพระนคร เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๔ มีข้อความตอนหนึ่งว่า

"...ประเทศอื่น ๆ มีหลายประเทศ เมื่อรัฐบาลจะออกกำหนดกฎหมายอันใด ก็มักจะเป็นพิเศษไม่ให้คนชาติจีนได้รับความชอบธรรม เสมอหน้าเหมือนราษฎรในประเทศนั้น ๆ แม้แต่ในประเทศซึ่งเป็นที่เกิดของบุรพชน และตัวข้าพระพุทธเจ้าเองก็ยังเป็นบ้าง แต่ใน

^{๔๔} Richard J. Caughlin, "Double Identity: the Chinese in Modern Thailand" (Hongkong: Hongkong University Press, 1960) p.127

^{๔๕} พระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ของพระองค์ เช่น "ชีวประวัติบูรพาทิศ" "เมืองไทยจึงค้นเกิด" และ "โคลนตม" เป็นต้น

^{๔๖} พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เมืองไทยจึงค้นเกิด" (พระนคร, โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๕๐) หน้า ๑๕

ส่วนพระราชอาณาจักรนี้ ไททรงพระกรุณาแกมบรรดาจีนทั้งหลาย เหมือนราษฎรของ
ไต้ฝลาดของฮอลันดา เมื่อจะออกพระราชกำหนดกฎหมายอันใดก็เป็นอย่างเดียวกัน
ก็เสมอหน้ากันหมดไม่แบ่งแยกกว่าเป็นจีน..."^{๔๓}

แม้ว่าพระองค์จะเป็นนักอุดมการณ์มากกว่านักปฏิบัติ แต่พระองค์ได้ทรงดำเนินมาตรการ
ต่าง ๆ เพื่อให้ชาวจีนและชาวไทยโดยผสมกลมกลืนมากยิ่งขึ้น ดังเช่น ไต้ทรงประกาศใช้พระราช
บัญญัติสัญชาติจีนใช้เป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. ๒๔๔๖^{๔๔} โดยถือหลักดินแดน (Jus Soli) เป็นสำคัญ
เป็นผลให้ลูกหลานชาวจีนนับหนึ่งมีสัญชาติทั้งสัญชาติจีนและสัญชาติไทยพร้อมกัน ทั้งนี้ เพราะกฎหมาย
สัญชาติของจีนถือหลักสายโลหิตว่าชาวจีนไม่ว่าจะถือกำเนิดที่ใดยังคงมีสัญชาติจีนอยู่เสมอ นอกจากนั้น
พระองค์ยังทรงประกาศใช้กฎหมายต่าง ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว เช่น พระราชบัญญัติโรงเรียน
ราษฎร พ.ศ. ๒๔๖๑ กฎหมายว่าด้วยเนรเทศ ร.ศ. ๑๓๑ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า พระราชดำริและพระบรมราโชบายของพระองค์ที่มีต่อชาวจีนนั้น แทนที่
จะก่อให้เกิดผลดีในการผสมกลมกลืนระหว่างชาวไทยและชาวจีน กลับจะก่อให้เกิดความหวาดระแวง
ใจในหมู่ชาวจีน และทำให้ชาวจีนรวมตัวกันเหนียวแน่น และมีความสามัคคีกลมเกลียวกันยิ่งขึ้น เพื่อ
เตรียมรับสถานการณ์อันอาจจะเกิดขึ้นจากการกระทำของรัฐบาลไทย ทำให้สังคมจีนและสังคมไทย
เกิดแยกออกจากกันยิ่งขึ้น ดังที่นักวิชาการชาวตะวันตกได้กล่าวไว้ว่า พระบรมราโชบายของพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวดังกล่าวเป็น "พระบรมราโชบายแบบบังคับให้มีการผสมกลมกลืน"
และไม่บังเกิดการผสมกลมกลืนกันเท่ากับวิธีการปล่อยให้มีการผสมกลมกลืนกันโดยธรรมชาติ^{๔๕}

^{๔๓} ทวี มุขระโกษา พระมหาธีรราชเจ้า (พระชนก, โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๖)

หน้า ๒๗๖

^{๔๔} "พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๔๔๖" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๕ หน้า ๑๗๙

ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๕

^{๔๕} Victor Purcell, op.cit., pp.118 - 123

๑.๕ สังคมชาวจีนในกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ ๓)

ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จขึ้นครองราชย์ (พ.ศ. ๒๔๖๓ - ๒๔๗๗) ชาวจีนได้รับการปฏิบัติจากรัฐบาลเป็นอย่างดี ทั้งนี้ เนื่องจากท่าทีของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนได้เปลี่ยนแปลงไป พระองค์ทรงตระหนักดีว่า การก่อกวนกบฏ กบฏจีน กบฏจีนน้อย กบฏจีนใหญ่ เกิดผลดีต่ออย่างไรก็ตาม พระองค์ทรงพยายามสร้างความกลมเกลียวสมานฉันท์ระหว่างชาวจีนกับชาวไทยจีนใหม่ ดังที่ใ้ทรงเสด็จไปเยี่ยมเยียนศาลากลางจังหวัด อันเป็นบ้านของชาวจีน และทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทเมื่อเสด็จเยี่ยมโรงเรียนจีน เมื่อเดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๐

"...ในโรงเรียนของท่าน ท่านยอมส่งสอนให้นักเรียนรักประเทศไทยอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอน ขอเรียนเป็นของธรรมดาและของควร แต่นอกจากที่จะสอนให้รักประเทศไทย ข้าพเจ้ายังหวังว่าจะสอนให้รักเมืองไทยด้วย เพราะท่านทั้งหลายได้มาตั้งเทศน์สอนอยู่ในประเทศสยาม ได้รับความสุขสบาย มั่งคั่งสมบูรณ์ในประเทศสยาม เพราะฉะนั้นความมั่งคั่งของสยาม และประเทศสยามย่อมเป็นสิ่งที่ท่านพึงประสงค์ ถ้าหากประเทศสยามจะทองประสมภัยเมื่อใด ข้าพเจ้าหวังว่าคงจะได้รับความช่วยเหลือจากพวกจีนด้วย..."^{๕๐}

พระราชดำรัสของพระองค์ดังกล่าวนี้ เป็นการพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวจีนอย่างยิ่ง เนื่องจากพระองค์ทรงพระปรีชาสามารถมองเห็นข้อเท็จจริงว่า การที่จะทำให้นักจีนมีความรู้สึกนึกคิดเสมือนหนึ่งเป็นคนไทยโดยทันทีนั้น เป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก และทางที่ดีควรจะทำให้ชาวจีนตระหนักในบุญคุณของแผ่นดินไทยที่ได้ให้ความสุขร่มเย็นแก่คนจีน ตลอดจนทำให้ชาวจีนระลึกอยู่เสมอว่า การที่ประเทศไทยจะได้รับการยกย่องสรรเสริญใด ๆ นั้น ก็ย่อมหมายถึงชาวจีนก็ต้องได้รับภัยอันนั้นด้วย แนวความคิดดังกล่าวย่อมจะช่วยให้ชาวจีนได้มีความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกับชาวไทยเสมือนหนึ่งเป็นพวกเดียวกัน และพร้อมที่จะผสมกลมกลืนเป็นคนไทยด้วย

๕๐

รวมใจความพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓)

๑.๑๐ สังคมชาวจีนในสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงปัจจุบัน

หลังจากที่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว อำนาจการปกครองทั้งหมดก็ตกเป็นของคณะรัฐบาล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคณะทหารซึ่งทำการปกครองประเทศโดยการใช้อำนาจเด็ดขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งได้เป็นรัฐบาลอยู่เป็นระยะเวลาติดต่อกันนานที่สุด โดยที่เป็นบุคคลที่มีความรู้สึกชาตินิยมรุนแรงและดำเนินมาตรการต่าง ๆ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อชาวจีน ทั้งนี้ เพื่อผลในทางการเมืองของตนเป็นสำคัญในการที่จะสร้างความนิยมจากชาวไทยให้สนับสนุนชาวไทยไปสู่ฐานะประเทศมหาอำนาจ^{๕๑} และเพื่อหลีกเลี่ยงการขัดแย้งกับญี่ปุ่น ซึ่งกำลังเป็นประเทศมหาอำนาจของเอเชีย ดังนั้น จอมพล ป.พิบูลสงคราม (พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๗) จึงได้ดำเนินการทุกวิถีทางที่จะให้ชาวไทยเกิดความรู้สึกต่อต้านชาวจีน โดยการเผยแพร่แนวความคิดชาตินิยมอย่างขนานใหญ่ และควบคุมการดำรงชีวิตของชาวจีนอย่างเข้มงวด โดยการจำกัดสิทธิในร้านค้าต่าง ๆ ทั้งร้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เช่น การออกพระราชบัญญัติ กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ดังเช่นพระราชบัญญัติเรือสยาม พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นต้น ซึ่งแม้จะเป็นการใช้อย่างกว้างขวางโดยทั่วไป แต่ก็ได้มีผลกระทบกระเทือนต่อชาวจีนในไทยมากที่สุด นอกจากนี้รัฐบาลยังได้เข้าไปมีบทบาทในการเศรษฐกิจเสียเอง เพื่อลคทธิพลของชาวจีนในทางเศรษฐกิจลงไป แต่จากผลของการใช้นโยบายต่าง ๆ เหล่านี้ก็ได้ประสบผลสำเร็จดังที่มุ่งหมาย ทั้งนี้ เพราะชาวจีนนั้นไม่นิยมการประกอบการค้า และขาดความชำนาญในการประกอบธุรกิจต่าง ๆ และกลับทำให้เกิดความเสียหายในทางเศรษฐกิจ และการทุจริตของพ่อค้าในการหลบเลี่ยงกฎหมายมากขึ้น ดังนั้นในระยะต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๗ - ๒๔๙๑) รัฐบาลไทยชุดต่อมาจึงได้ยกเลิกกฎหมายระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ และผ่อนคลายท่าทีที่เป็นปรปักษ์ต่อชาวจีนลงตามความเหมาะสมในทางการเมืองระหว่างประเทศขณะนั้น นับเป็นครั้งแรกที่

^{๕๑} โปรกตุรายละเอียดใน จุลลดา งามรด, "ลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย" (พระนคร, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๑๓)

ประเทศไทยได้มีการทำสนธิสัญญาทางไมตรีกับประเทศจีนขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๘๕^{๕๓} และได้มีการตั้งสถานทูตจีนประจำไทยขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๕

นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังได้ยอมรับข้อเรียกร้องของรัฐบาลจีนเกี่ยวกับสิทธิของชาวจีนทำให้ชาวจีนได้โควตาเข้าเมืองถึงปีละหมื่นคน ลูจิ้นในไทยมีสิทธิเสรีในการเลือกถือสัญชาติได้เองและมีการสอนภาษาจีนอย่างมากมายทั่วประเทศ ทั้งนี้ ก็เพื่อผลในการที่ไทยจะเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติขึ้นเอง^{๕๓} และผลจากการที่ประเทศจีนมีฐานะเป็นประเทศมหาอำนาจยุคชนะสงครามก็ได้มีชาวจีนบางส่วนในไทยได้ก่อความวุ่นวายขึ้นในบริเวณถนนเยาวราช (วันที่ ๒๖ - ๓๐ กันยายน ๒๔๘๕) ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวจีนและชาวไทย แต่เหตุการณ์ได้สงบลงเพราะทางการไทยสามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้

ในระยะต่อมา จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ขึ้นนโยบายการจำกัดสิทธิของชาวจีนอีกเหมือนเช่นครั้งก่อน และแก้ไขโควตาคคนเข้าเมืองทุกสัญชาติเหลือเพียงปีละ ๒๐๐ คน และในปีพ.ศ. ๒๔๘๓ ได้เพิ่มค่าธรรมเนียมคนต่างด้าวเป็นปีละ ๔๐๐ บาท ทำให้ชาวจีนได้ก่อความวุ่นวายขึ้น นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองระหว่างประเทศ เนื่องจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เข้าครองแผ่นดินใหญ่ ได้ทำให้ชาวจีนในไทยบางส่วนมีท่าทีหันไปนิยมจีนคอมมิวนิสต์ทำให้รัฐบาลไทยต้องเพิ่มการควบคุมดูแลชาวจีนในทางการเมืองมากขึ้นเป็นพิเศษ มีการใช้มาตรการปราบปรามอย่างรุนแรงและกวาดล้างการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของชาวจีนอย่างเข้มงวด เพราะเกรงว่าจะเป็นเครื่องมือแทรกซึมของฝ่ายคอมมิวนิสต์ การใช้มาตรการต่าง ๆ ที่รุนแรงเหล่านี้มีผลกระทบกระเทือนต่อการสร้างความผสมกลมกลืนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านจิตใจปลงความจงรักภักดีมั่นคงของชาวจีนและชาวไทยที่มีเชื้อสายจีนในไทย

^{๕๒} สนธิสัญญาทางไมตรีระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐจีน พ.ศ. ๒๔๘๕
และบันทึกแลกเปลี่ยนเดิม ลงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๔๘๕

^{๕๓} Victor purell, op.cit., p. 190

กร. สกินเนอร์^{๕๔} ได้กล่าวว่า สาเหตุสำคัญที่ได้มีการใช้นโยบายเช่นนี้ ก็เนื่องจากการ
 ทราบดีว่าภัยจากคอมมิวนิสต์ ซึ่งกำลังคุกคามอยู่รอบประเทศเป็นสำคัญ และเกรงว่าชาวจีนในไทย
 จะถูกใช้เป็นแนวที่หาของจีนคอมมิวนิสต์ได้ ความจริงการป้องกันภัยจากคอมมิวนิสต์ดังกล่าวนี้สามารถ
 จะใช้วิธีการอื่นได้ แต่ที่ไม่เป็นเช่นนั้นก็เนื่องมาจากสาเหตุ ๒ ประการ คือ ประการแรก กลุ่มรัฐบาล
 ล้วนแต่เป็นพวกทหารซึ่งขาดความชำนาญทางการเมือง นอกจากการใช้กำลังแต่อย่างเดียว ประการ
 ที่สอง การต่อต้านชาวจีนนี้เป็นวิธีการเมืองที่ใช้ได้ดีที่สุดในการใช้อาวุธเพื่อนำการใช้อาวุธมา
 ปกครองประเทศ ส่วนการที่ไทยสามารถดำเนินนโยบายเช่นนี้ได้ ก็เนื่องจากว่าจีนชาติใดถอนแ
 จนไม่กล้าแสดงอะไร ส่วนจีนคอมมิวนิสต์ก็ไม่กล้าแสดงออกเต็มที่ เพราะสหรัฐอเมริกาคุ้มครองไทย
 อยู่ และสหรัฐอเมริกาเองก็ถือว่าเป็นการสอดคล้องกับนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของตนในเอเชีย

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๘ เมื่อกองพล ป. พิบูลสงคราม จะโอนนคลายความเป็นปฏิปักษ์
 ต่อชาวจีนลง เนื่องจากการผ่อนคลายนโยบายชาตินิยมและเริ่มพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย
 ขึ้นใหม่แต่ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ก็ได้เกิดการปฏิวัติขึ้น และประเทศไทยได้อยู่ใต้อการ
 ปกครองของคณะปฏิวัติจนถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๑

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ หลังจากที่ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม
 ๒๕๐๐ แล้ว ก็ได้ดำเนินการกวาดล้างฝ่ายตรงข้ามที่มีภารกิจกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์อย่างขนานใหญ่
 และได้หันมาใช้นโยบายนิยมตะวันตกตามแบบจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๕ -
 ๒๔๘๗ แต่มีสิ่งหนึ่งที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในคำบัญชาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยชาวจีนในประเทศ
 แบบว่า จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะห้ามการติดต่อกาชาขายกับปักกิ่งอย่างเด็ดขาด แต่ก็ได้ใช้มาตรการ
 ที่บีบบังคับชาวจีนโดยตรงแต่อย่างใด ตรงกันข้ามได้ทำการปราบปรามฝ่ายนิยมคอมมิวนิสต์ โดยไม่
 คำนึงว่าเป็นคนชาติใดโดยเสมอเหมือนกันหมด จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นิยมการสร้าง ความผสม

กลมกลืนขึ้น เพื่อแก้ปัญหาการแทรกซึมของฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยการติดต่ออย่างใกล้ชิดกับผู้นำของชาวจีน ให้นับสนุนนโยบายของรัฐบาล และ สอดส่องความเคลื่อนไหวของชาวจีนในก้นถ้ำ ๆ อย่างเข้มงวด แก่ก็ มิได้มีการประกาศนโยบายที่มุ่งบังคับต่อชาวจีนโดยตรงเลย ^{๕๕}

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔ นี้ เป็นระยะที่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๑ นั้นเหตุการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศได้มีแนวโน้มว่าประเทศจีนคอมมิวนิสต์จะได้เข้าเป็นสมาชิก องค์การสหประชาชาติมากขึ้น ได้มีเสียงเรียกร้องจากพรรคการเมืองบางพรรคที่จะให้สิทธิในทางการเมืองแก่ลูกจีนมากขึ้น และมีการเรียกร้องให้เปิดสอนภาษาจีนในมหาวิทยาลัย ^{๕๖} เมื่อประเทศจีน คอมมิวนิสต์ได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ ในวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ก็ได้มีเสียงสนับสนุนให้ เปิดการติดต่อสัมพันธ์กับจีนคอมมิวนิสต์จากฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งคณะปฏิวัติได้หยิบยกเป็นสาเหตุหนึ่งในการทำปฏิวัติ โดย จอมพล ถนอม กิตติขจร และบุคคลชุดเดิมในคณะทหาร เข้าปกครองประเทศในนามของคณะปฏิวัติ สืบมา

คณะปฏิวัติได้อ่างเหตุผลในการปฏิวัติว่า เนื่องจากสถานการณ์ของประเทศไทยไม่มั่นคง และได้ อ่างเหตุผลประการหนึ่งว่า

"... เหตุผลที่แท้จริงของการปฏิวัติครั้งนี้เพื่อความอยุ่รอด ความเป็นเอกราชของ ประเทศและการเทือกทูนไว้ซึ่งราชบัลลังก์ เนื่องจากขณะนี้ได้มีเหตุการณ์ผันผวนทั้ง ของโลกทั้งประเทศข้างเคียง และประเทศเราเอง เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีเหตุการณ์ เปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ระหว่างประเทศ โดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้

^{๕๕}

Donald E. Nutchterlein, "Thailand and the Struggle for Southeast Asia" (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1965) p.136

^{๕๖}

หนังสือพิมพ์รายวัน "ชาวไทย" ปี ๒๒ ฉบับที่ ๒๔๕๕ ประจำวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๔
 หน้า ๑ คำให้สัมภาษณ์ของหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และหนังสือพิมพ์รายวัน "ชาวไทย" ปี ๒๐
 ฉบับที่ ๒๓๕๔ ประจำวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๑๔ หน้า ๑

เขาเป็นสมาชิกสหประชาชาติ และเป็นคณะกรรมการความมั่นคง คนจีนในประเทศไทย ซึ่งมีอยู่ ๓ ล้านคน อาจจะมีเคลื่อนไหวทั้งในทางที่ดีและไม่ดี เราไม่รู้แนวความคิดนั้นคนไหนนิยมลัทธิใด ถ้านิยมลัทธิคอมมิวนิสต์มาก ๆ เหตุการณ์ในประเทศอาจยุ่งยากขึ้น การแทรกซึมของคอมมิวนิสต์มีอยู่ทุกภาค หากพวกนี้เสริมเข้าไปอีก ความรุนแรงในการปฏิบัติการของคอมมิวนิสต์จะมากขึ้น อันจะเป็นภัยอย่างใหญ่หลวงต่อความปลอดภัยมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งการแก้ไขจำเป็นต้องใช้มาตรการที่รวดเร็วรุนแรงและเด็ดขาด..."^{๕๗}

การอ้างเหตุผลดังกล่าวได้มีผลกระทบต่อทางจิตใจแก่ชาวจีนไม่น้อย และได้รับการโจมตีจากหนังสือพิมพ์จีนในต่างประเทศว่า

"...นี่เป็นเพียงคำอ้างและอาศัยนโยบายชาตินิยมมาแก้ตัวในการปฏิวัติครั้งนี้ในประวัติศาสตร์ปัจจุบันของไทย การไขปัญหาชาวจีนและต่อต้านชาวจีนมาชนความสนใจของประชาชนมิใช่เป็นของใหม่เลย ชาวจีนในไทยส่วนใหญ่ต่างมุ่งแต่การค้า จึงมักถูกกักการ เมืองไซเป็นเครื่องมือในทางการเมือง สภาพเช่นนี้เมื่ออยู่ในทุกประเทศในภูมิภาคนี้ การไขปัญหาคนจีนมาเป็นเครื่องมือในทางการเมืองนั้น เป็นวิธีการที่ไม่ก่อให้เกิดผลดีแต่อย่างใดเลย..."^{๕๘}

แต่อย่างไรก็ตาม ไทยได้มีนโยบายที่จะดูแลด้วยต่อชาวจีนตลอดมา และจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังที่โลกกล่าวมา จะเห็นได้ว่าปัญหาด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชาวจีนในไทยนั้น ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ได้เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ทางการเมืองมากกว่าสาเหตุอื่นใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว สำหรับ

^{๕๗} หนังสือพิมพ์สยามรัฐ รายงาน วันที่ ๒๒ ฉบับที่ ๒๕๗๒ วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔
 ขาวหนา ๑ คำให้สัมภาษณ์ของหัวหน้าคณะปฏิวัติ

^{๕๘} นิตยสารจีนรายสัปดาห์ "สิงคโปร์วิทัศน์" ประจำวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔
 บทความเรื่อง เมืองหลังการปฏิวัติของไทย หน้า ๔

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนและชาวไทยนั้นก็ได้เป็นที่ยอมรับกันว่า ได้เป็นไปได้โดยราบรื่นกว่าประเทศอื่น ๆ ที่มีชาวจีนอาศัยอยู่ทั้งสิ้น ทั้งนี้เนื่องจากสัมพันธภาพอันดีในค่านต่าง ๆ ที่มีต่อกันและนักเขียนชาวจีนผู้หนึ่งได้กล่าวว่

"...ลักษณะการเดินทางอพยพไปยังต่างประเทศของชาวจีนนั้นแตกต่างไปจากของประเทศอื่น ๆ ชาวตะวันตกที่เดินทางเข้ามาในไทยนั้น ต่างก็ได้มีแผนการล่วงหน้า แต่การเดินทางเข้ามาไทยของชาวจีนนั้น ตรงกันข้าม พวกเขาเดินทางเพื่อการครองชีพ เพื่อความปลอดภัย เป็นการหนีร้อนมาพึ่งเย็น ฐานะของพวกเขาจึงแตกต่างไปจากฐานะของชาวตะวันตก ซึ่งเดินทางมาตามแนวลัทธิอาณานิคม พวกเขา มีความจงรักภักดีต่อแผ่นดินที่ให้ความร่มเย็นแก่เขา และกิจจะพึง เป็นเรือนตายของเขาตลอดไป..."

๕ "หัวเงี้ยวจึงใจเถาตุ๋น" (A Study of the Overseas Chinese's Economic)

(ไทเป, สำนักพิมพ์คณะกรรมการกิจการชาวจีนโพ้นทะเล, ๑๙๕๖) หน้า ๒

๑.๑๑ สรุป

ประเทศไทยและประเทศจีนได้มีความสัมพันธ์ติดต่อกันโดยใกล้ชิดตลอดมานับตั้งแต่สมัยโบราณมากระทั่งถึงปัจจุบัน เนื่องจากประเทศทั้งสองได้อาณาเขตติดต่อกัน การติดต่อดังกล่าวส่วนใหญ่ได้เป็นไปในรูปของการทูตและการค้าขาย บรรดาชาวจีนเองก็นิยมพากันเดินทางออกนอกประเทศด้วยสาเหตุ การค้า การครองชีพ การค้าขาย และการหนีภัยการเมือง ฯลฯ โดยได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มากที่สุด ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศที่มีชาวจีนมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากประเทศหนึ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากเราได้ให้การต้อนรับชาวจีนด้วยดี และให้สิทธิเสรีแก่ชาวจีนเป็นอย่างมาก ชาวจีนจึงได้อาศัยความซื่อสัตย์ และความชำนาญทางการค้า เข้ามามีบทบาทและมีส่วนช่วยสร้างความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจของไทยโดยตลอดมา บทบาทดังกล่าวส่งเสริมให้ชาวจีนสามารถเคลื่อนฐานะของตนขึ้นมาเทียบเท่ากับบรรดาชาติอื่นและเขามีสันร่วมในสังคมไทยมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ทั้งชาวจีนและชาวไทยโดยทั่วไปก็ได้มีการผสมกลมกลืนกันเป็นอย่างดี เพราะการเอื้ออำนวยของปัจจัยต่าง ๆ เช่น ศาสนา ค่านิยม และการแต่งงานระหว่างกัน เป็นต้น ทำให้เกิดการรวมกันทางสายเลือดจนแยกออกจากกันไม่ออกแม้ว่าในระยะหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจะได้มีการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ซึ่งมีผลสะท้อนเป็นการจำกัดสิทธิของชาวจีนมากขึ้น แต่ก็มีผลช่วยสร้างเสริมให้ชาวจีนได้โน้มเอียงมีความเป็นไทยมากยิ่งขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงจากการถูกจำกัดสิทธิดังกล่าว อย่างไรก็ตามการที่ประเทศจีนได้แบ่งแยกออกเป็นสองฝ่าย และแข่งขันกันเรียกหาความสนับสนุนจากชาวจีนโพ้นทะเลก็มีส่วนทำให้การผสมกลมกลืนของชาวจีนเข้าไปได้ไปบ้าง แต่จากการประกาศใช้กฎหมายต่าง ๆ ของไทยในด้านการควบคุมคนเข้าเมือง และในก้านอื่น ๆ ตลอดจนการลดจำนวนลงของชาวจีนตามอายุขัย ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองระหว่างประเทศ และการดำเนินนโยบายต่อชาวจีนที่เหมาะสม ทำให้น่าจะคาดได้ว่าในไม่ช้า ชาวจีนในประเทศไทยย่อมจะมีการผสมกลมกลืนเป็นไทยมากขึ้นได้